

Інструкція з заповнення Карти умов праці при проведенні атестації робочих місць

Загальні положення

Дана інструкція призначена для атестаційної комісії підприємства, яка задіяна в організації та проведенні атестації робочих місць за умовами праці (далі – атестація) відповідно до Методичних рекомендацій.

Карта умов праці (далі – Карта) заповнюється на кожне робоче місце на якому проводились санітарно-гігієнічні дослідження (базове робоче місце). Базовим робочим місцем є певне місце постійного чи тимчасового перебування працівника в процесі трудової діяльності із застосуванням у процесі роботи різних технічних та/або інших засобів, яке визначається членами атестаційної комісії для проведення санітарно-гігієнічних досліджень.

Аналогічним робочим місцем є робоче місце, яке у повному обсязі за технологічним процесом та оснащенням (наявність працюючого технологічного оснащення та інструменту, контрольно-вимірювальних приладів і їхнього технічного стану, забезпеченості робочого місця засобами механізації та автоматизації), обладнання та інструментом, характером та обсягом виконуваної роботи відповідає базовому робочому місцю.

На групу аналогічних робочих місць допускається заповнення однієї Карти. У разі, якщо на одному і тому ж робочому місці або в одній і тій же робочій зоні виконуються роботи особами різних професій, то на кожну з професій заповнюється окрема Карта.

Оцінка умов праці керівників та спеціалістів проводиться безпосередньо на їх робочих місцях з урахуванням хронометражних спостережень та оформленням протоколів досліджень відповідних шкідливих виробничих факторів.

Не заповнюються Карти умов праці на робочих місцях, пов'язаних з виконанням робіт з радіоактивними речовинами, джерелами іонізуючих випромінювань, берилієм і рідкоземельними елементами, в атомній енергетиці і промисловості, в гірничорядувальних частинах (станціях), по видобутку і обробці риби, агрохімічному обслуговуванні сільського господарства, зборі, переробці і утилізації трупів тварин в установах спеціального забезпечення, на підривників всіх галузей народного господарства:

- на працівників, які працюють в газорядувальних підрозділах, що безпосередньо беруть участь у ліквідації аварійних ситуацій;
- відпрацювання і виготовлення вибухових речовин, включаючи промислові вибухові речовини;
- відпрацювання нових і виробництві всіх видів пороху, зарядів твердого палива, піротехнічних, безгазових і малогазових сумішей, вогнесумішей, вогнепровідного і детонуючого шнура, зарядів, гільз, що згоряють, окислювачів рідких ракетних палив на основі міцної азотної кислоти, а також напівфабрикатів і композицій на їх основі (Список N 1), а також розділ XI Списку № 2 п. 1;

- складання, розбирання, спорядження, розбір спорядження, ремонті всіх видів боєприпасів, бойових частин, споряджених твердопаливних ракетних двигунів, піротехнічних виробів, засобів ініціювання, інших комплектуючих, що містять продукти, зазначені в пункті 2–3 розділу IX Списку № 1, а також розділ XI Списку № 2 п. 5 і 6;

- працівників, зайнятих верхолазними роботами (верхолазними роботами вважаються всі роботи, що виконуються безпосередньо з елементів конструкцій, обладнання або з монтажних пристосувань, тимчасових драбин, трапів, установлених на конструкціях, робочих платформ підйомників і механізмів, у безпорному просторі тощо на висоті 5 м і більше від поверхні ґрунту, перекриття або робочого настилу; основним засобом індивідуального захисту під час виконання верхолазних робіт є запобіжний пояс), а включаються до Переліку робочих місць, виробництв, робіт, професій і посад з пільговим пенсійним забезпеченням, згідно зі Списками № 1 і 2, а включаються до Переліку робочих місць, виробництв, робіт, професій і посад з пільговим забезпеченням, згідно Списків № 1 і 2.

Робочі місця, на яких працюють працівники, які користуються правом пенсійного забезпечення відповідно до статей 14, 54 і 55 Закону України "Про пенсійне забезпечення" – право на пільгову пенсію має згідно з чинними нормативними документами.

При заповненні загальних відомостей Карти наводиться:

- повне найменування підприємства, організації, установи;
- виробництво – відповідно до чинного класифікатора;
- номер та найменування цеху (ділянки, відділу) – за діючою структурою;
- номер робочого місця (робочої зони) – по плануванню їх розміщення;
- професія (посада), код – відповідно до характеру виконуваних робіт та Державного класифікатора професій та постанови КМУ № 461;
- номер аналогічних робочих місць – по збільшенню величини.

Загальні вимоги до заповнення Карти

Обов'язковому заповненню у Карті підлягають:

- а) паспортна частина Карти та всі розділи;
- б) результати санітарно-гігієнічних досліджень шкідливих виробничих факторів, важкості та напруженості праці;
- в) матеріали (протоколи) про хронометраж робочого часу;
- г) план заходів з поліпшення умов праці на робочому місці, яке атестоване;
- д) інформація про надання працівнику у відповідності до положень чинних законодавчих та інших нормативно-правових актів пільг і компенсацій, зокрема, визначення розміру надбавки до заробітної плати, тривалість додаткової оплачуваної відпустки, які визначаються з урахуванням ступеню і тривалості дії шкідливих виробничих факторів на працівника;

- е) економічні щорічні витрати підприємства на надання працівнику встановлених за результатами атестації пільг і компенсацій;
- е) підписи всіх членів комісії підприємства з проведення атестації, а також підпис(и) працівника(ків), на робочому місці якого (яких) проведено атестацію.

Розділ І. Оцінка факторів виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу

Колонка 1. Наводиться порядковий номер факторів виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу.

Колонка 2. Наводяться фактори виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу з гігієнічної класифікації праці.

Колонка 3. Проставляється дата проведення санітарно-гігієнічних досліджень відповідно до протоколів досліджень.

Колонка 4. Вносяться нормативні значення факторів виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу у відповідності до чинних на період проведення атестації нормативних документів.

Колонка 5. (Рядки 1–9, 11–13, 15) вносяться фактичні значення факторів виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу за результатами санітарно-гігієнічних досліджень проведених відповідно до діючих методик та оформлених відповідними протоколами встановленого зразка.

Рядок 10 – вноситься (за необхідності) загальна змінна оцінка мікроклімату.

Рядки 14, 16 – вноситься загальна гігієнічна оцінка важкості та напруженості трудового процесу згідно з розрахованими балами.

Колонки 6, 7, 8, 9, 10. Вносяться величини відхилень від нормативних значень згідно гігієнічної класифікації праці.

Колонки 11. Вноситься тривалість дії фактору у відсотках за зміну на підставі аналізу листа хронометражних спостережень. У випадку, якщо тривалість дії фактору врахована в методиках (шум, вібрація, важкість та напруженість трудового процесу) то колонка 11 не заповнюється.

При наявності шкідливих речовин односпрямованої дії, що діють одночасно або послідовно тривалість дії цих речовин підсумовується, але приймається не більше ніж 100 %.

При наявності речовин різноспрямованої дії для кожного з них наводиться фактичний відсоток дії на працівника протягом робочої зміни (рядок 1).

Колонка 12. Примітки.

Рядок 1. Шкідливі хімічні речовини.

Вносяться шкідливі хімічні речовини згідно з класами небезпеки. Шкідливі речовини різноспрямованої дії оцінюються і враховуються як окремі фактори. Шкідливі речовини односпрямованої дії враховуються як один фактор, і фактичне їх значення визначається як сума відношень фактичних концентрацій кожної з них до встановлених для них ГДК. Якщо сума відношень перевищує одиницю, то ступінь шкідливості даної групи речовин визначається за величиною цього перевищення з урахуванням класу небезпеки найбільш токсичної речовини цієї групи.

До шкідливих речовин односпрямованої дії належать шкідливі речовини, які є близькими за хімічною будовою та характером впливу на організм людини.

Ефектом сумачії або адитивної дії прийнято називати властивість двох або декількох шкідливих хімічних речовин діяти на організм людини односпрямовано, тобто характеризуватись односпрямованим механізмом біологічної (в тому числі токсичної) дії, обумовленої складом та структурою молекул речовин та здатністю пошкоджувати одні і ті ж органи і системи, надаючи однаковий чи подібний негативний ефект.

Перелік та комбінації шкідливих хімічних речовин односпрямованої дії регламентується гігієнічним нормативом «Шкідливі речовини односпрямованої дії в повітрі робочої зони». При оцінці умов праці ефект сумачії необхідно рахувати лише для речовин, які знаходяться у Переліку в одній групі речовин.

У випадку перевищення граничнодопустимих концентрацій у графі 6, 7, 8, 9, 10 (в залежності від класу шкідливості згідно Гігієнічної класифікації праці) вноситься кратність перевищення ГДК, разів.

Рядок 2. Пил переважно фіброгенної дії.

Вноситься конкретний вид пилу переважно фіброгенної дії згідно з «Гігієнічними регламентами хімічних речовин у повітрі робочої зони», де в графі «Особливості дії на організм» наведено «Ф» – аерозолі переважно фіброгенної дії.

У випадку перевищення граничнодопустимих концентрацій у графі 6, 7, 8, 9, 10 (в залежності від класу шкідливості згідно Гігієнічної класифікації праці) вноситься кратність перевищення ГДК, разів.

Рядок 3. Вібрація загальна і локальна.

Вносяться еквівалентні рівні загальної і локальної вібрації окремо через дріб: чисельник – загальна вібрація, знаменник – локальна вібрація. При відсутності одного з видів вібрації ставиться прочерк (у числівнику або знаменнику).

У випадку перевищення граничнодопустимих рівнів у графі 6, 7, 8, 9, 10 (в залежності від класу шкідливості згідно Гігієнічної класифікації праці) вноситься різниця в $dB_{екв}$ або кратність перевищення ГДР, разів.

Рядок 4. Шум.

Вноситься еквівалентний рівень шуму.

У випадку перевищення граничнодопустимих рівнів у графі 6, 7, 8, 9, 10 (в залежності від класу шкідливості згідно Гігієнічної класифікації праці) вноситься різниця в $dB_{екв}$.

Рядок 5. Інфразвук,

Вноситься загальний рівень звукового тиску dB Лін, еквівалентний загальний рівень звукового тиску dB Лін_{екв}

У випадку перевищення граничнодопустимих рівнів у графі 6, 7, 8, 9, 10 (в залежності від класу шкідливості згідно Гігієнічної класифікації праці) вноситься різниця в dB .

Рядок 6. Ультразвук.

Вноситься рівні звукового тиску в октавних або трьохоктавних смугах частот, dB .

У випадку перевищення граничнодопустимих рівнів у графі 6, 7, 8, 9, 10 (в залежності від класу шкідливості згідно Гігієнічної класифікації праці) вноситься різниця в дБ.

Рядок 7. Неіонізуюче випромінювання.

Вноситься фактичні значення рівнів напруженості електричного, магнітного, електростатичного полів, щільності потоку енергії, для радіочастотного діапазону – енергетичне навантаження а для лазерного – напруженість оптичного випромінювання.

У випадку перевищення граничнодопустимих рівнів у графі 6, 7, 8, 9, 10 (в залежності від класу шкідливості згідно Гігієнічної класифікації праці) вноситься рази перевищення ГДР.

Рядок 8. Мікроклімат у приміщенні.

Мікроклімат виробничих приміщень (температура повітря, швидкість руху повітря, відносна вологість повітря, теплове випромінювання) оцінюється як один фактор за показником з найбільш високим ступенем шкідливості.

У випадку перевищення граничнодопустимих рівнів у графі 6, 7, 8, 9, 10 (в залежності від класу шкідливості згідно Гігієнічної класифікації праці) за температурою та відотною вологістю повітря вноситься різниця перевищення ГДР, за швидкістю руху повітря – рази перевищення ГДР

Рядок 9. Температура зовнішнього повітря на відкритих територіях.

Вноситься лише температура повітря на відкритій території (у випадку виконання робіт на відкритій території) в залежності від періоду року.

У випадку перевищення граничнодопустимих рівнів у теплий період року у графі 6, 7, 8, 9, 10 (в залежності від класу шкідливості згідно Гігієнічної класифікації праці) вноситься різниця перевищення ГДР.

У холодний період року, не залежно від фактично виміряного значення, мікроклімат оцінюється не нижче 1 ступеня 3 класу шкідливого. У примітки (колонка 12) виноситься посилання на номер та дату протоколу проведення санітарно-гігієнічних досліджень параметрів мікроклімату з відповідним висновком. Нормативні значення температури зовнішнього повітря на відкритих територіях визначаються згідно з ДСТУ-Н Б В.1.1-27:2010.

Рядок 10. Загальна змінна (середньозважена) оцінка мікроклімату.

Розраховується у випадку якщо протягом зміни виробнича діяльність працівника проходить у різних умовах мікроклімату, які визначаються окремо по кожній виробничій діяльності, а потім визначається середньозважена оцінка класу та ступеня шкідливості.

У випадку, коли параметри мікроклімату (температура повітря, швидкість руху повітря, відносна вологість повітря, теплове випромінювання) перевищують допустимі нормативи, а тривалість їх дії у відсотках до робочого часу є різною визначається загальна змінна (бальна) оцінка мікроклімату згідно з гігієнічною класифікацією праці.

Вноситься загальна бальна оцінка у графі 6, 7, 8, 9, 10 (в залежності від класу шкідливості згідно Гігієнічної класифікації праці).

Рядок 11. Атмосферний тиск.

Вноситься фактично виміряне значення в атм. або м. у випадку відхилень від природного фону згідно Гігієнічної класифікації праці.

Враховується лише на тих робочих місцях де підвищення або зниження його обумовлено виробництвом або професією (у гірській місцевості на значній висоті або під водою у кесонах чи водолазному спорядженні).

Рядок 12. Освітленість (природне/штучне).

Вносяться фактично виміряні значення природного (коефіцієнт природного освітлення, КПО, %) та штучного (освітленість робочої поверхні (E, лк) для розрядів зорових робіт; прямий відблиск; коефіцієнт пульсації освітленості, $K_{\text{пн}}$, %) освітлення.

Враховується лише на тих робочих місцях де є навантаження на зоровий аналізатор з розрізненням лише таких об'єктів, які несуть змістовну інформацію, необхідну для виконання даної роботи.

У випадку перевищення граничнодопустимих рівнів у графі 6, 7 (в залежності від класу шкідливості згідно Гігієнічної класифікації праці) вносяться фактичні значення вимірних параметрів.

Оцінка проводиться згідно вимог Гігієнічної класифікації праці.

Рядок 13. Біологічні фактори.

Вноситься кратність перевищення ГДК (рази) для мікроорганізмів-продуцентів, препарати, що містять живі клітини та спори мікроорганізмів. Для патогенних мікроорганізмів проведення досліджень не потребуються.

У випадку перевищення граничнодопустимих концентрацій мікроорганізмів-продуцентів, препаратів, що містять живі клітини та спори мікроорганізмів у графі 6, 7, 8, 9, 10 (в залежності від класу шкідливості згідно Гігієнічної класифікації праці) вноситься кратність перевищення ГДК, разів. При наявності у повітрі робочої зони одночасно двох або більше біологічних факторів оцінку проводять за найвищим класом і ступенем шкідливості.

Оцінка проводиться згідно вимог Гігієнічної класифікації праці.

Рядок 14. Важкість праці.

Вноситься фактично виміряні показники важкості праці.

У випадку перевищення нормативних рівнів у графі 6, 7 (в залежності від класу шкідливості згідно Гігієнічної класифікації праці) вноситься фактично виміряні значення.

Рядок 15. Загальна бальна оцінка важкості праці.

Загальна оцінка важкості праці проводиться на підставі всіх наведених показників у рядку 13 шляхом додавання відношень вимірних або розрахованих показників до їх допустимих рівнів, помножених на коефіцієнт значимості

показника (1,0 – основні, 0,15 – допоміжні). Додавання до загальної оцінки допоміжних показників проводиться лише у випадку перевищення ними нормативних значень з коефіцієнтом 0,15. Клас та ступень важкості праці визначається відповідно до розрахованих балів згідно з Гігієною класифікацією праці.

У разі якщо важкість праці оцінюють за оптимальними або допустимими показниками і жодне з виміряних та розрахованих значень не перевищує нормативних, розрахунок балів не проводять, а клас умов праці визначають як оптимальний або допустимий (в залежності від обраного нормативу).

Рядок 16. Напруженість праці.

Вноситься фактично виміряні показники напруженості праці.

У випадку перевищення нормативних рівнів у графі 6, 7 (в залежності від класу шкідливості згідно Гігієнічної класифікації праці) вноситься фактично виміряні значення.

Обов'язковими для оцінки у всіх професійних групах є показники сенсорних навантажень (тривалість зосередження уваги або щільність сигналів та повідомлень), емоційного навантаження та режиму праці, що відносяться до основних показників напруженості праці. Оцінка та аналіз інших показників напруженості праці проводиться в залежності від роботи, яка виконується.

Рядок 17. Загальна бальна оцінка напруженості праці.

Загальна оцінка напруженості праці проводиться на підставі всіх наведених показників у рядку 15 шляхом додавання відношень виміряних або розрахованих показників до їх допустимих рівнів, помножених на коефіцієнт значимості показника (1,0 – основні, 0,15 – допоміжні). Додавання до загальної оцінки допоміжних показників проводиться лише у випадку перевищення ними нормативних значень з коефіцієнтом 0,15. Клас та ступень важкості праці визначається відповідно до розрахованих балів згідно з Гігієною класифікацією праці.

Для показників, що оцінюються за описовою характеристикою у розрахунок балів беруть ступінь шкідливості показника (1 – рівень шкідливості показника, який відноситься до класу 3.1; 2 – рівень шкідливості показника, який відноситься до класу 3.2). Показники, які відносяться до класу 2 «допустимий» або 1 «оптимальний» у розрахунок не включається.

Допоміжні показники враховуються лише у випадку перевищення нормативних значень.

Клас та ступінь напруженості праці визначається відповідно до розрахованих балів згідно з Гігієнічною класифікацією праці.

У випадку коли напруженість праці оцінюють за оптимальними або допустимими показниками і жодне з виміряних та розрахованих значень не перевищує нормативних, розрахунок балів не проводять, а клас умов праці визначають як оптимальний або допустимий (в залежності від обраного нормативу).

Рядок 18. Кількість факторів.

Вноситься загальна кількість факторів за кожним ступенем відхилення у разі дії фактору не менше ніж 80 відсотків робочої зміни.

Рядки 8, 9, 10 оцінюються як один фактор.

Рядки 14 та 16 до загальної кількості факторів не враховуються.

Гігієнічна оцінка умов праці

Заповнюється атестаційною комісією. Гігієнічна оцінка умов праці проводиться за найбільш високим ступенем шкідливості.

Якщо на робочому місці відсутні шкідливі фактори виробничого середовища і трудового процесу або вони не перевищують допустимі нормативи і не віднесені до III-IV класу «Шкідливі і небезпечні», то умови праці слід визнати такими, що відповідають гігієнічним вимогам та відносяться до 2 класу «Допустимі».

Наявність хоча б одного фактора виробничого середовища і трудового процесу 1 ступеня III класу шкідливості вказує на невідповідність робочого місця вимогам Гігієнічній класифікації.

Вибірковий контроль, аналіз проведення досліджень і гігієнічної оцінки умов праці, оцінку технічного та організаційного рівнів робочих місць, заходи щодо покращення умов праці та визначення та впровадження пільг та компенсацій проводять територіальні органи Держпраці.

Розділ II. Оцінка технічного та організаційного рівня

Заповнюється комісією за результатами аналізу, виконаного в Відповідно до розділу 5 Методичних рекомендацій.

Розділ III. Атестація робочого місця

На підставі комплексної оцінки робоче місце повинно бути віднесено до одного з трьох видів умов праці (з особливо шкідливими та особливо важкими умовами праці, шкідливими і важкими умовами праці, шкідливими умовами праці).

Особливо шкідливими та особливо важкими умовами праці – стан умов праці та/або рівні виробничого навантаження, які згідно Гігієнічної класифікації праці відносяться до 3 класу 3, 4 ступенів шкідливості та 4 класу небезпечного та 2, 3 ступенів важкості (напруженості) праці згідно Класифікації категорії робіт відноситься до III категорії робіт.

Шкідливі і важкі умовами праці – стан умов праці та/або рівні виробничого навантаження, які згідно Гігієнічної класифікації праці відносяться до 3 класу 1,

2 ступенів шкідливості та 1 ступеню важкості (напруженості) праці згідно Класифікації категорії робіт відноситься до II категорії робіт.

Шкідливими умовами праці – стан умов праці та/або рівні виробничого навантаження, які згідно Гігієнічної класифікації праці відносяться до 3 класу 1, 2 ступенів шкідливості та 2 допустимого класу важкості (напруженості) праці згідно Класифікації категорії робіт відноситься до I категорії робіт.

Враховується загальна кількість факторів, що перевищують нормативні значення згідно з рядком 18 «Кількість факторів»

Для підтвердження права працівників на пільгове пенсіонування на робочих місцях з особливо шкідливими та особливо важкими умовами праці, шкідливими і важкими умовами праці враховуються фактори, що впливають на працівника в процесі роботи не менше 80 % робочої зміни. При цьому виконання підготовчих, допоміжних, поточних ремонтних робіт, а також робіт поза свого робочого місця з метою виконання своїх функціональних обов'язків у випадку наявності шкідливих виробничих факторів, що перевищують гігієнічні нормативи при цих операціях, не позбавляє працівника права на пільгове пенсійне забезпечення.

Розділ V. Пільги і компенсації

Заповнюється атестаційною комісією підприємства.

Вносяться визначені вид пенсійного забезпечення, розмір доплат, кількість днів додаткової відпустки, та інші пільги і компенсації передбачені умовами колективної угоди на підприємстві.

Приклад заповнення Карти додається (Додаток 3)